

Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis

Folia 3

Studia Historica I (2001)

Wacław Marmon (1944–2000)

W dniu 24 stycznia 2000 roku odszedł z naszego grona uznany badacz i ceniony kolega dr hab. Wacław Marmon. Jego nagła śmierć była dla wszystkich zaskoczeniem, a środowisko naukowe poniosło dużą stratę. Odszedł bowiem człowiek w pełni sił twórczych, o błyskotliwych pomysłach, dobry organizator pracy badawczej, ceniony wykładowca i przyjaciel. Pozostawił po sobie pokaźny dorobek naukowy, który będzie służył przyszłym pokoleniom badaczy i miłośnikom historii. W naszej pamięci pozostanie na zawsze jako serdeczny i szczerzy kolega, na którym można było polegać i zawsze liczyć na jego pomoc, kompetentny badacz, a na stopie przyjacielskiej człowiek pełen humoru i niezastąpiony kolega.

Urodził się 3 października 1944 roku w Nowym Sączu. Dzieciństwo spędził w Krynicy, gdzie jego ojciec był ostatnim po wojnie burmistrzem. Wcześniej osierocony przez matkę – Józefę z Myczkowskich, wychowywał się pod opieką ojca, który wywarł poważny wpływ na jego formację duchową i intelektualną. Maturę uzyskał w 1962 roku w I Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Długosza w Nowym Sączu. Podjął wtedy decyzję o wyborze zawodu nauczycielskiego i kontynuował naukę w Studium Nauczycielskim w Gliwicach, o specjalizacji historia i wychowanie muzyczne. Wykształcenie muzyczne niewiele było mu przydatne w dalszej pracy zawodowej i naukowej, jednak zamiłowanie do muzyki, a zwłaszcza do śpiewu często uwidaczniał w czasie spotkań towarzyskich.

Po złożeniu egzaminów nauczycielskich zdecydował się na dalsze kształcenie na poziomie wyższym wybierając krakowską Wyższą Szkołę Pedagogiczną. W czasie studiów zaangażował się w działalność studenckiego ruchu naukowego, wtedy też rozpoczęła się jego wielka przygoda życiowa z turystyką górską. Z zamiłowaniem przemierzał pasma znanych z dzieciństwa gór. Uczestniczył w rajdach studenckich, później, będąc już pracownikiem naukowym, jako przewodnik i opiekun z grupami studenckimi przemierzał Beskidy, Gorce i Bieszczady.

Aktywność naukowa w czasie studiów została zauważona przez jego opiekunów, dlatego też po uzyskaniu magisterium w 1969 roku zaproponowano mu odbycie stażu w Katedrze Dydaktyki Historii. Z braku etatów nie przedłużono mu jednak zatrudnienia, w związku z czym podjął pracę jako bibliotekarz w Instytucie Chemii Nieorganicznej w Gliwicach i jednocześnie pracował jako nauczyciel w tamtejszym Liceum Medycznym. W tym czasie systematycznie pogłębiał wykształcenie pedagogiczne, czego wynikiem był debiut naukowy na łamach „Wiadomości Historycznych” (1971) artykułem dotyczącym orientacji ucznia w przestrzeni historycznej. Z pewnością już wtedy marzył o karierze naukowej i w roku następnym zdecydował się na podjęcie stacjonarnych studiów doktoranckich w WSP. Trafił ponownie pod opiekę naukową profesorów, którzy już w czasie studiów rozbudzili aspiracje badawcze młodego studenta, spośród których największy wpływ na dalszą karierę naukową przyszłego profesora WSP wywarł Tadeusz Słowikowski, jeden z najwybitniejszych polskich dydaktyków historii. W tym czasie zatrudniony został jako asystent w Zakładzie Historii Oświaty i Wychowania (przekształconym później w Katedrę), z którą to jednostką związał się do końca życia. Pracę doktorską z dydaktyki historii obronił w 1982 roku i przeszedł na stanowisko adiunkta. Efektem dalszej wyteżonej pracy naukowej było kolokwium habilitacyjne odbyte pod koniec 1995 roku na Wydziale Humanistycznym WSP w Krakowie i w dalszej konsekwencji etat profesora nadzwyczajnego WSP.

Zainteresowania badawcze Waclawa Marmona ewoluowały od dydaktyki historii, poprzez historię edukacji do badań nad historią historiografii i środowisk naukowych w XIX i XX wieku. Do każdej z tych dziedzin wniósł pokaźny i oryginalny wkład, stawiający go w rzędzie zasłużonych badaczy przeszłości. W pierwszym okresie zajmował się głównie dydaktyką historii, koncentrując się na wykorzystaniu różnych środków dydaktycznych w nauczaniu tego przedmiotu, a zwłaszcza mapy historycznej. Opublikował kilkanaście artykułów na ten temat, a uwieńczeniem badań była praca doktorska *Lokalizacja przestrzenna faktów w nauczaniu historii* (Prace Monograficzne WSP, t. 87, Kraków 1987), uznawana do dziś za jedno z najcenniejszych opracowań w tej dziedzinie.

Dzięki wspomnianym publikacjom stał się postacią znaną i autorytetem w środowisku dydaktyków historii. Od 1985 r. był członkiem Komisji Dydaktycznej Komitetu Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk. Aktywnie uczestniczył w konferencjach naukowych, nawiązał także współpracę z instytucjami kształcącymi nauczycieli, zwłaszcza z nowosądeckim Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym, gdzie był członkiem komisji kwalifikacyjnej na stopnie specjalizacji nauczycielskiej. Jako nauczyciel nauczycieli podjął także badania nad kształceniem historyków i nauczycieli historii w szkołach wyższych. Opublikowane z tej dziedziny rozprawy wyróżniają się nowatorstwem metodologicznym i wnikliwością w ocenie faktów.

Praca w Katedrze Historii Oświaty i Wychowania wpłynęła na poszerzenie obszaru penetracji badawczej Waclawa Marmona. Coraz częściej podejmował tematykę historyczno-oświatową, koncentrując się na badaniach dotyczących dziejów

szkolnictwa w XIX i XX wieku. W tej dziedzinie wykazał się jako badaczem o szerokich poglądach, umiejącym uchwycić i oddać ogólne zjawiska i przemiany, zdolnym do syntez i stawiania trafnych hipotez, ale przede wszystkim o perfekcyjnym warsztacie historyka regionalisty. Prace regionalne poświęcone przeszłości historyczno-oświatowej Małopolski stanowią też pokaźną część jego dorobku. Uczestniczył w opracowaniu monografii miast, z którymi był blisko związany: Nowego Sącza, Krynicy, a również Tarnowa, Bochni i Jaworzna. Prezentował w nich własne spojrzenie na rolę badań regionalnych, które w jego ujęciu wzbogacały ogólną refleksję nad przeszłością historyczno-oświatową, a jednocześnie przemawiały do lokalnych społeczności przybliżając jej przeszłość własnych regionów.

Po nawiązaniu współpracy z warszawskim środowiskiem naukowym Wacław Marmon znalazł się w zespole badawczym Polskie środowisko historyczne 1918–1939, którego animatorem i kierownikiem był profesor Jerzy Maternicki. Na nowym gruncie od samego początku poczuł się pewnie i należał do aktywniejszych członków zespołu. Decyzja o podjęciu badań nad historią polskiej historiografii okazała się trafna. Poza kilkoma rozprawami zaowocowała w niedalekiej przyszłości pozycja książkowa *Krakowskie środowisko historyczne 1918–1939*. (Prace Monograficzne WSP, t. 197, Kraków 1995). Na jej podstawie uzyskał tytuł doktora habilitowanego. Opracowanie to wyróżnia się w dotychczasowym dorobku polskiej historiografii zarówno przedmiotem, jak i rozwiązaniami metodologicznymi. Korzystając z narzędzi badawczych wypracowanych przez cały zespół, przedstawił zbiorowy portret historyków krakowskich, z uwzględnieniem szerokiej gamy zagadnień charakteryzujących całą badaną zbiorowość. To pionierskie opracowanie z pewnością posłuży za wzór w dalszych badaniach nie tylko nad środowiskami historycznymi, ale także nad historią polskiej inteligencji.

Doświadczeniami zdobytymi w trakcie badań nad środowiskami historycznymi chętnie dzielił się na cotygodniowych spotkaniach zespołu badawczego Pracowni Biografistyki Instytutu Historii WSP. Z Pracownią związany był od chwili jej powstania, a jego pomysły i propozycje przyczyniły się wydatnie do osiągnięć, jakie odnotował ten zespół w ciągu ostatnich lat.

Historia, od której zaczął swoją drogę naukową, do końca pozostała mu bliska i w tej dziedzinie wykazywał się szeroką wiedzą i kompetencjami. Nic też dziwnego, że znalazł się w gronie autorów przygotowujących pod kierunkiem profesora Feliksa Kiryka *Wielką historię Polski*. Był tu odpowiedzialny za przygotowanie tomu obejmującego lata 1864–1918.

Przez ostatnie dwa lata kierował Katedrą Historii Oświaty i Wychowania. Był współorganizatorem i pierwszym Kierownikiem Studiów Podyplomowych Organizacja i Zarządzanie Oświatą. Chętnie podejmował działalność społeczną, przez kilka lat kierował Sekcją Mieszkaniową ZNP, którego był członkiem.

Jan Ryś